

HIP, HIP, HOERA!

Grammatica en taalbeschouwing liggen heus niet zo ver uit elkaar.

Volgens mij wordt 1989 het jaar van de Klassieke Grammatica en Ontleding! Op een aantal scholen die ik de laatste tijd bezocht, zag ik reeds oude, vergrijzende maar ook jonge leerkrachten zich klaarmaken om dat jaar extra te vieren. Praat je met de doorsnee leerkracht van het lager secundair onderwijs over zijn of haar taallessen, dan valt op dat er nogal wat tijd wordt gestoken in het benoemen van zinsdeelstukken of het uit het hoofd leren van grammaticale regeltjes. Een dag lijkt pas zonnig te kunnen worden als men zijn leerlingen de bepaling van tegendraadse bijstelling heeft leren vinden! Lessen luisteren, spreken en lezen moeten wijken voor wat als hobby begon, maar ondertussen tot een passie verworden is bij deze leerkracht: grammaticale ontleding. Vanzelfsprekend valt men voor de traditionele benamingen, „want mijnheer, wat ze meebrengen van de lagere school, daar moet ik niets van hebben: doe-zinnen en hoe-woorden ...”.

Ook merk je dat leerplannen voor het eenheidstype die tegen het cruciale grammaticajaar in werking zullen treden opnieuw extra aandacht besteden aan pakweg zestig grammaticale begrippen die liever rechtstreeks naar een Latijns handboek zouden overlopen. Met veel overtuigingskracht van leerkrachten, leerplancommissieleden en natuurlijk ook ouders willen die begrippen er nog wel 50 jaar bijdoen in het Vlaamse onderwijs. En dat is ook nodig, „want het peil van onze jongens en meisjes is toch zo achteruit aan het gaan.”. Grammatica en Ontleding betekenen de geestelijke redding voor onze kinderen ... Vanzelfsprekend vindt u dit laatste argument, dat wel eens wordt uitgesproken ten voordele van het grammaticagebeuren, pure nonsens. Maar volgens mij toont het waar de discussie i.v.m. ons onderwerp fout loopt: nog nooit heeft iemand zwart op wit bewezen dat ontleding effectief helpt bij het leren schrijven, lezen of wat dan ook.

Hieronder bied ik nog een gedicht aan dat vermoedelijk voor de laatste keer vrij gedrukt en gepubliceerd wordt. In 1989 en n.a.v. de grammaticavieringen, zal de censuur wellicht veel strenger zijn.

Maandag, het eerste uur

*Grammaticales:
op maat gemaakt
voor een maandagochtend.*

*Ik mijn klas binnen en
niets voorbereid, want
oefeningen uit het boekje
en oplossingen erbij
(voor de leerkracht)!*

*Een geweldig eerste uur:
Leerlingen met open monden.
vijf snappen het blijkbaar,
de anderen zijn te dom,
volgen wel,
maar denken dat ze nog slapen, want
begrijpen er niets van.
Maar mijn zondag
kan op die manier
nooit meer kapot.*

Helaas ...

Het Ontleedgedbeuren is dus opnieuw in trek. Nochtans hebben amateurs-didactici maar ook professionals, nl. wetenschapslui proberen aan te tonen dat het zinvol zou zijn om het blikveld wat te vergroten en de grammatica op school te plaatsen in het ruimere kader van taalbeschouwing. Bekeken vanuit het grammaticale feestjaar 1989 lijken al deze pogingen speldeprikjes waaraan best geen aandacht wordt geschonken. Of hebben leerkrachten misschien problemen met het invullen van het woord taalbeschouwing? Krijgt taalbeschouwing op scholen geen voet aan de grond omdat men niet weet hoe zulke lessen en een curriculum eruitzien?

Om dit laatste argument van de grammaticavereerders weg te nemen, doe ik in wat volgt enkele voorstellen om het enge ontleden toch wat open te trekken. Mijn uitgangspunt is, dat woord- en zinsontleding slechts twee van de honderd-en-een manieren zijn om taal te bekijken en te bestuderen. Eigenlijk twee toevallig door de geschiedenis overgeleverde manieren. Willen we met leerlingen dan toch taal eens onder de loep nemen, dan mogen we ons zeker niet tot dat ontleedduo beperken. Vandaar volgend compromis: ik werk nog met grammaticale categorieën, maar ga ernaar op zoek in situaties uit het alledaagse taallevens. Dat betekent dat ik niet vertrek van een uit de duim gezogen zin die de leerlingen als volleerde houthakkers in stukken moeten kappen. Dat betekent ook dat ik niet vertrek van een door de leerkracht opgedrongen systeem van Latijns aandoende regels, die leerlingen blind moeten toepassen. Mijn uitgangspunt is integendeel werkelijke, levende taal waarbij leerlingen vaststellingen kunnen doen en waar ze mogen op ingrijpen ...

Ik doe deze voorstellen omdat ik er vast van overtuigd ben dat ontleedonderwijs te veel dingen kapot kapt. Taal leer je maar door er opbouwend, proberend mee om te gaan. Ik ken geen enkele baby die van zijn ouders tien schreeuwen of kreten moet ontleden voordat hij mag uiten dat hij honger heeft. En als mijn dochter van vijf een werkwoord verkeerd vervoegt, dan gebruik ik dat werkwoord zelf een paar keer (juist vervoegd) wanneer ik met haar een praatje maak. Ik geef haar niet de opdracht om haar zin eventjes te ontleden om zo tot de fout te komen. Zeer recent toonde Jef Pepermans tijdens de conferentie „Het Schoolvak Nederlands” (1) aan dat elk kind over een interne grammatica beschikt die oneindig veel knapper en complexer is dan het afkooksel dat op school gehanteerd wordt en waarvan men dus beweert dat men er taal mee kan aanleren. Die interne grammatica leren kinderen door goed te luisteren, te proberen en intuïtief bij te sturen. Onnodig om hen alle regels te laten aanleren. Wat wel kan, is dat je samen met hen hun interne grammatica expliciteert. Dat is kijken hoe hij in mekaar zit. Daarvoor heb je echte taal nodig ...

Voorbeelden met een korreltje uitleg

1. WAARIN WE HET ZOGEZEGD OVER BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN HEBBEN.

De vraag wat het onderwerp van onderstaande les is, kan ik niet echt beantwoorden. Sommigen beweren dat het over reclame gaat. Anderen zeggen dat leerlingen goed de functie van het bijvoeglijk naamwoord op het spoor komen. Beide meningen kloppen voor 100 %, deze les kan met andere woorden 200 % resultaat opleveren. En het grote werk daarin doen de leerlingen! De enige opdracht die u moet geven is: „Lees beide teksten en onderstreep de verschillen.” Het gesprek raakt dan zonder problemen op gang. Zal ik tot slot nog een alternatieve opdracht voorstellen: „Welke tekst is de echte reclametekst en waarom?”

(zie tekstmateriaal A, p. 204)

Vanzelfsprekend maken we na het oplossen van de opdracht enkele nabeschouwingen. De term bijvoeglijk naamwoord valt wellicht ook wel. Bij wijze van na oefening kunnen de leerlingen op zoek gaan naar andere reclameteksten waarin het bijvoeglijk naamwoord een grote rol speelt. Ook kunnen we eens kijken naar nieuwe samenstellingen die reclamemakers dolgraag gebruiken. Bijvoorbeeld:

(zie tekstmateriaal B, p. 205)

De zon is er op gloriëuze wijze aanwezig. Veel is er de lucht toe te schrijven. Het is een heerlijk zee- en stranden dan hier vind je niet alleen een heerlijk uitzicht op de zee, maar ook op de prachtige stranden van het gewone Karibben-paradijs. Het is een heerlijk zee- en stranden dan hier vind je niet alleen een heerlijk uitzicht op de zee, maar ook op de prachtige stranden van het gewone Karibben-paradijs.

Nog een slechte tip! Ontdek met een beetje meer plezier het gewone Karibben-paradijs. Het is een heerlijk zee- en stranden dan hier vind je niet alleen een heerlijk uitzicht op de zee, maar ook op de prachtige stranden van het gewone Karibben-paradijs.

Vraag gauw de leuke kleurenbrochure. Die is alvast de smakelijke vakantie wordt. Inlichtingen bij uw reisbureau of de Generaal-agenten.

DE KEYSER THORNTON N.V.

Huideventersstraat 38

2000 Antwerpen

Tel. 03 234.00.33

Magdalenensteenweg 63

1000 Brussel

Tel. 02 513.83.95

Royal Caribbean

De Koningen van de Karibben

BON

Naam _____

Staat _____

Plaats _____

Land _____

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

De zon is er op gulle wijze aanwezig.

Aur is er de lucht en de groenblauwe zee. Het is een heerlijk zee- en stranden dan hier vind je niet alleen een heerlijk uitzicht op de zee, maar ook op de prachtige stranden van het magische Karibben-paradijs.

Nog een goede tip! Ontdek met een beetje meer plezier het magische Karibben-paradijs. Het is een heerlijk zee- en stranden dan hier vind je niet alleen een heerlijk uitzicht op de zee, maar ook op de prachtige stranden van het magische Karibben-paradijs.

Vraag gauw de leuke kleurenbrochure. Die is alvast de smakelijke vakantie wordt. Inlichtingen bij uw reisbureau of de Generaal-agenten.

DE KEYSER THORNTON N.V.

Huideventersstraat 38

2000 Antwerpen

Tel. 03 234.00.33

Magdalenensteenweg 63

1000 Brussel

Tel. 02 513.83.95

Royal Caribbean

De Koningen van de Karibben

BON

Naam _____

Staat _____

Plaats _____

Land _____

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Als u vindt
dat uw margarine
te klef smaakt.

B

Nieuwe Roda. Tong-strelende frisheid.

**AAPRI. Een mooie abrikooszachte huid
in een oogwenk.**

HIJ REINIGT BETER

*Dank zij zijn 2 superaktieve reinigingsbestanddelen werkt
La Croix WC grondig in tot alle vuil en elke geur verdreven zijn.*

LA CROIX WC
DE SUPERAKTIEVE SUPER-REINIGER.

Voor streehzacht en donzig linnen
neemt u natuurlijk Soupline wasverzach-
ter. Want alleen Soupline heeft twee
zachtmakers. En is zichtbaar en voelbaar
de allerzachtste.

Doeslief toiletpapier.

Zuiver zonnefris

Oasis. De nieuwe fruitige verfrissing voor
het hele gezin. Geen kleurstoffen, geen bewaar-
middelen, zonder prik. Enkel plukverse
vruchten uit zonnige zuiderse landen.
En het zuiverste water.

Twee volle liters zonnefruit.
Want bij één glas blijft het niet met Oasis.
Probeer het maar.

**Oasis, zuiver fruit,
zuiver water.**

Smakelijke, zonovergoten rozijnen, die een feest-
lijke smaak geven aan elk van uw gerechten: dat
zijn de Californische rozijnen!

Snuggere rozijnen zonder pitten, klaar om elke lekkerbek
te verleiden. Elke dag, bij het ontbijt, in een slaatje, in
sauzen en gebak. Of gewoon als heerlijk tussendoortje...

Ambi-Pur
De langdurige bloemfrisse geur.

IC/IR. KLOKVASTE TREINEN VOOR KOMFORTABEL REIZEN.

2. WAARIN WE HET ZOGEZEGD OVER WERKWOORDEN HEBBEN.

Wat werkwoorden zijn en hoe ze functioneren, kunnen leerlingen ook via ontdekkingsoefeningen op het spoor komen. Even ter verduidelijking: in moderne grammaticaboeken, wordt het werkwoord niet enkel bekeken of benoemd vanuit syntactisch (overeenkomst met onderwerp), maar ook vanuit functioneel oogpunt. In een zin breng je meestal meerdere personen, dieren of zaken ter sprake. Welnu, een werkwoord noemt dan de relatie die tussen die personen, dieren of zaken bestaat. De volgende oefening gaat uit van die eigenschap.

WAT KAN ER GEBEUREN MET ... ?

1. Mechelse politie overval op post

2. Technische school
een vliegtuig

3. Antwerpse politie bende inbrekers

4. Wilrijkse politie
daders van twee overvallen

5. Nederlandse politie Willebroekse ruiter

1. voorkomt

2. bouwde

3. vatte

4. arresteert

5. zocht

We geven de leerlingen krantekoppen waarin het werkwoord ontbreekt. Aan hen nu om een aantal mogelijke werkwoorden in te vullen. We beginnen met mogelijke oplossingen. Natuurlijk kunnen we leerlingen ook vragen om onmogelijke (werk)woorden in te vullen. En hier wordt het interessant, want er zijn nogal wat verschillende redenen die bepalen dat sommige relatienoemers in een zin geen plaats kunnen krijgen.

B.v. met de eerste zin:

- „Mechelse politie organiseert overval op post“, is in principe niet mogelijk omdat de politie misdaad moet tegengaan en niet zelf moet bedrijven. De zin kan dus wel (want je hebt „Iemand organiseert iets“), maar de betekenis is twijfelachtig.
- „Mechelse politie verwatert overval op post“, is niet mogelijk, omdat verwateren een werkwoord is dat slechts één element in de zin vereist. Dus je hebt „iets verwatert“.

Met het volgende materiaal kunnen we de oefening verderzetten:

<p>1</p> <p>Rijkswacht</p> <p>postkantoren</p> <p>In het raam van de bestrijding van overvallen op postkantoren is sinds enige maanden een intensieve samenwerking op gang gebracht tussen de rijkswacht en de Regie der Posterijen. Tijdens een vergadering op het kabinet van PTT-directorkaatslid D'Hondt werd gisteren bekendgemaakt dat de rijkswacht onmiddellijk start met een intensieve bewaking van alle postkantoren.</p> <p>Teneinde het stijgend aantal postovervallen in de toekomst in te dijken, wordt de samenwerking van de postkantoren met de diensten van de rijkswacht tot andere terreinen van de postorganisatie uitgebreid.</p>	<p>2</p> <p>25 kg. hasj</p> <p>te Schoten</p> <p>De aktiviteiten van Mohammed Hussain Khan (37), een Pakistaan die in Schoten zijn intrek heeft genomen in een gewoon burgerhuis aan de Ibraamstraat 139, werden al geruime tijd door de rijkswacht in het oog gehouden. De man werd er namelijk van verdacht met alleen „aibeder“ te zijn, zwab op zijn paspoort vermeld staat, maar ook nauw betrokken te zijn bij het verhandelen van drugs.</p> <p>Gistermiddag achtten rijkswachters van de brigade en van de HDB van Ibraaschaat het moment gekomen om Khan's woning binnen te vallen. Een grondige huiszoeking leverde hen een flinke buit op: heft 25 kg hasj. Deze portie vergoedswaardig een handelswaarde van zowat 4,5 miljoen frank.</p> <p>De Pakistaan werd aangehouden en ter beschikking gesteld van de procureur des Konink te Antwerpen.</p>	<p>3</p> <p>Overval op postkantoor van Hamont-Achel</p> <p>In een woning in het Nederlandse Geldrop werd woensdag een 35-jarige man van Italiaanse afkomst, maar woonachtig in Houthalen, door de Marechaussee aangehouden. Dat was het begin van de oplosning van een postoverval in Hamont-Achel, waarbij op 19 februari 11, vijf miljoen werd gestolen.</p> <p>In de betrokken woning werd ook een groot deel van de buit teruggevonden. Er werd trouwens op drie verschillende plaatsen geld teruggevonden, dat van deze overval afkomstig was.</p> <p>In Roermond werd door de gemeentepolitie een Nederlandse vrouw opgepakt, aangezien ook in haar woning geld van de overval gevonden was. Vier personen konden echter uit haar huis ontsnappen: twee mannen uit Padua (Italië), een vrouw uit Padova en een andere vrouw van Italiaanse afkomst, maar wonende in Nederland. Allen werden ingeleverd in het Nederlandse Mondorf, na hun vlucht uit Roermond. De procureur van Hasselt zal de uitlevering van alle betrokkenen vragen.</p>
<p>4</p> <p>Marokkaan</p> <p>blanke ex-werkmakker</p> <p>tweehonderd frank</p> <p>Al geruime tijd was de herberg „De blauwe Kopspeke“ uitgebaat door René K. van Boerghout, het tondel gewerkt van vreemdeoortse ontmoetingen tussen Marokkaanse gastarbeiders en enkele ongerepte elementen uit de gemeente.</p> <p>Mier dan eens was het er zelfs tot een treffen gekomen. Zo trof de genaamde Eddy G. eveneens woonachtig in Boerghout, daar zondagavond de genaamde Ali Ben R. aan waarmee hij twee jaar tevoren nog aan de E-driewetken bij</p> <p>dezelfde onderneming had gewerkt. Naar verluidt zouden zij dit treffen hebben willen vieren. Herhaaldelijk hoorden andere, ezbraukers hen immers zeggen: is dat treffen, is dat treffen.</p> <p>Hoe het verder in zijn werk ging kan niemand precies vertellen. Eddy G. moet niet voldoende zeld bij zich gehad hebben, want op zeker ogenblik schout Ali Ben R. die kennelijk alle zelfcontrole verloren had, zijn blanke vriend tweemaal honderd frank voor Rond twee uur was alles in de herberg weer rustig.</p>	<p>5</p> <p>Bejaard echtpaar bij oversteken door zware vrachtwagen</p> <p>Jh. — Dinsdagmorgen, omstreeks 9 uur, staken de echtparen H. en J. in arm de drukke Handelsstraat over. Op hetzelfde ogenblik kwam uit de richting van de Sterstraat een zware vrachtwagen, bestuurd door de heer F. uit Wijningen. Het onverwachtelijke gebeurde: beide nuden werden in hun nevelische positie door de chauffeur betreden. Hij bracht zijn gevaarte tot stilstand.</p> <p>Een woedende mechtige chauffeur keerde zich met luid getoeter tegen de overvaller.</p>	

Nu is slechts een beperkt aantal mogelijkheden goed. Ze worden bepaald door de artikels die bij de koppen horen. Teksten 4 en 5 tonen wel aan dat er goed gelezen moet worden om de juiste relatienoemer in te vullen.

En wat is nu het onderwerp van onze les? Ging het om werkwoorden, krante-koppen of hadden we te maken met een inleidende oefening op het vinden van hoofd- en bijzaken in een tekst? Inderdaad, beste lezer, deze elementen zitten allemaal in deze les. Zo te zien is dit een les die voor 300 % kan renderen.

3. WAARIN WE HET ZOGEZEGD OVER LIJDENDE VOORWERPEN HEBBEN.

Sommige werkwoorden krijgen een andere betekenis naargelang ze transitief of intransitief gebruikt worden. Dit kenmerk gebruiken we om de leerlingen te tonen hoe het lijdend voorwerp soms noodzakelijke informatie aan de zin toevoegt. Niet dat ze nou al deze begrippen moeten kennen. Nee hoor, want die zijn ze een dag later toch alweer vergeten ...

We bieden opnieuw echt tekstmateriaal aan, met volgende vragen: „Om welke soorten teksten gaat het hier?” „Waar denk je dat ik die gevonden heb?” „Lees ze en geef er eens commentaar op.”. (Zie tekstmateriaal E, p. 209).

De bedoeling is nou dat we nagaan waarom de titels verkeerd zijn, ondanks het feit dat ze toch de juiste personen en zelfs gebeurtenissen noemen. De reden kan in een eenvoudig schema uitgedrukt worden. De zin met als schema bijvoorbeeld „Iemand blaast op”, zegt iets anders dan de zin met als schema „Iemand blaast iets op”. In de eerste zin vernoemen we maar één element, in de tweede gaat het om twee elementen.

Tot slot

Volgens mij zijn een heleboel taalverschijnselen waard om met leerlingen bekeken te worden. Natuurlijk beperkt zich dat niet tot de begrippen uit de ontleding. Om u uit te nodigen het grammaticapad te verbreden, heb ik me in deze beschouwingen wel beperkt tot begrippen die in verband staan met de ontleding.

Natuurlijk zegt u nu: „Mooi zo, maar hoe moet ik zelf materiaal verzamelen, en vooral hoe bouw ik er een oefening mee?”.

Zeer goede vraag, lezer. Zie hier een mogelijke tip. Ga op zoek naar plaatsen waar het onderwerp dat je wil uitwerken frequent of opvallend gebruikt wordt. Om die te vinden moet je natuurlijk wel je ogen en oren openhouden, dus

'Moeder mist nog steeds elke dag!'

Ze was amper vier jaar toen haar vader, de Britse wielervedende Tom Simpson, tijdens de beklimming van de Mont Ventoux, in de Ronde van Frankrijk '67, van zijn fiets viel en overleed. Wat Joanne (21) zich nog precies herinnert uit die periode en waarom ze daarna Vlaanderen als nieuw vaderland koos, onthult ze voor het eerst in «Dag Allemaal.»

Minister Coens zegt op

Onderwijsminister Daniel Coens heeft een nog lopend huurkontrak met het vakantiehuis «Blutsyde» te Bredene, waar zeeklasssen werden georganiseerd voor het rijksonderrwijs, opgezegd.

Japan staakt in 1988

Japan heeft onder Amerikaanse druk besloten de commerciële walvisvaart met ingang van 1988 te staken. Washington dreigde met het geheel of gedeeltelijk intrekken van Japanse visatiechten binnen de Amerikaanse 200-mijlzone; als Japan zich zou blijven verzetten tegen beëindiging van de jacht op de bedreigde walvissen. Volgens de Japanse pers heeft Tokio besloten om de bezwaren tegen het besluit van de Internationale Commissie voor de Walvisvaart, (IWC) in te trekken. De IWC nam in 1982 een resolutie aan waarin alle commerciële walvisvaart per 1 januari 1986 verboden werd.

Depressieve man blies op te Merksem Recht op antwoord

Advokaat G. Vervroegen schrijft: «Overeenkomstig de wet van 23 juni 1961 wordt mijn klient (de h. L. Geybreghs) het recht van antwoord uit te oefenen.

De ontplofing van de woning te Merksem, Kasanjaboomplein 26 is immers het gevolg van een ongeluk en niet van een wanhoopsdaad.

Door een slecht sluitende gaskraan of een gaslek was er gas aanwezig in de woning op het ogenblik dat mijn klient deze betrad, zodat ingevolge een brandende sigaret de ontplofing zich voordeed.

Tevens is mijn klient niet de pressief en werd hij geenszins een paar keer in het Jan Palfijnpleinshuis opgenomen wegens het slijken van overdosis pillen, zoals door U vermeld.

Het bootje van het gezin van notaris D. uit het West-Vlaamse Wevelgem doberde reeds geruime tijd op een zee vol stormen. Zijn echtgenote, Lucrèce R., was aan de weet gekomen dat haar man het echieluk bed had gedeeld met een andere vrouw.

Zij zou kost wat kost de naam van haar rivale kennen en daarom maakte zij gebruik van een «elektronisch snuifje». In de spreekkamer van de notaris installeerde zij een afliuisterapparaatje, dat doorstraalde naar haar cassette radio. Het toestelletje registreerde echter enkel de stem van haar man, zodat zij euechtlik niet wijzer werd mit de afgebuisterde gesprekken

Notarisvrouw tapte af van haar man

Tankwagen verliest op E3

Voor de tweede keer in 24 uur heeft zich in de Bondsrepubliek een verkeersongeval voorgedaan, waarbij giftige stoffen ontsnapt zijn. In dat licht is het begrijpelijk dat er even paniek uitbrak toen gisteren de rijkswacht werd opgeroepen omdat bij ons op de E3 een tankwagen een gevaarlijk goedge verloor.

gevoelig blijven voor taal. Een voorbeeldje: je wil kost wat kost de trappen van vergelijking aanpakken in de klas. Hoe ga je dan te werk?

- Ga om in de sfeer te komen op een trap zitten.
 - Ga om te voelen hoe een leerling zich voelt bij het traditioneel studeren van de „trappen”, onderaan de trap zitten en kijk naar boven.
 - Ga al lezend en denkend op zoek naar plaatsen waar de trappen vaak worden gebruikt. Bijvoorbeeld in reclame: de beste, de sterkste, ... of bij competities, dus in sportverslagen ... of in het Guinness Book of Records, want daarin is alles het langst, het grootst, het dikst of het oudst.
 - Werk nu met wat prettige of interessante kopies een oefening uit waarin het erop aan komt juiste vormen in te vullen, of ... u bedenkt wel wat.
- Veel geluk en succes, en als u een mooie oefening bedacht hebt, dan hoor ik daar heel graag wat van.

Marc Stevens, Constant Jorislaan 11, 2100 Deurne

NOOT

- (1) J. Pepermans: De gammele glamour van het grammatica-onderwijs, In: Conferentieverslag „Het Schoolvak Nederlands”. Antwerpen, UFSIA (Centrum voor Didactiek), 1987, p. 174-193. Ook opgenomen in: VONK, 1988/3.